

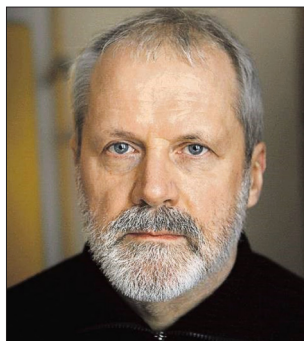
УДК: 130.2+37.013.73

Зденко КОДЕЛЬЯ

Zdenko KODELJA

(Словенія)

ДЕЯКІ ДУМКИ ЩОДО ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ¹

Філософію освіти зазвичай розуміють як особливу галузь філософії. Помітним, однак, фактом є те, що у багатьох країнах так не вважають, і філософія освіти там, відповідно, викладається на факультетах чи кафедрах педагогіки. У таких випадках термін «філософія освіти» вживається або вживався як синонім двох речей: по-перше, однієї з педагогічних дисциплін, і, по-друге, однієї з інтерпретацій традиційної академічної дисципліни з однаковим значенням та етимологічним походженням у різних мовах – Pädagogik, pedagogika, pedagogija, pedagogia, pédagogie та ін. Якщо слідувати такій інтерпретації, філософія освіти не є складовою філософії. Але якщо так, тоді чому вона називається філософією? З іншого боку, якщо філософія освіти – це не те саме, що й історія філософських ідей у сфері освіти, якщо це не просто збірка всього сказаного великими філософами про освіту, тоді що це?

Ключові слова: *філософія освіти, філософська педагогіка, педагогіка, теорія освіти.*

Головна мета статті — здійснити короткий розгляд деяких концептуальних проблем філософії освіти, зокрема, проблеми визначення і зв'язку таких галузей науки як філософія та педагогіка.² У другій частині статті аналізуються особливості підходів до філософії освіти та розвитку цієї наукової дисципліни у Словенії.

Що таке філософія освіти?

Відповіді на питання щодо визначення філософії освіти є різними і часто доволі суперечливими. Таку множинність поглядів можна пояснити тим простим фактом, що філософи освіти належать до «різних і несумісних філософських традицій» (Сагг, 2005: р. 1). Однак, незважаючи на велику кількість різних і навіть протилежних підходів, можна від-

¹ Переклад з англійської мови канд.філос.наук Олексія Калашника.

² Цю частину тексту було представлено на міжнародному симпозіумі “Continental ‘Pedagogy’ – Its Issues and Challenges.Through the Lens of History and Philosophy”, Smolenice Castle, 17 – 18 October 2016.

значити, що принаймні у англо-саксонських країнах філософію освіти переважно розуміють як особливу галузь філософії. У цьому контексті її сприймають як «специфічну область філософії», подібно до філософії права, політичної філософії, філософії науки, філософії релігії, тощо. Хоча така інтерпретація філософії освіти, на перший погляд, видається очевидною, вона все ж містить певні протиріччя. Наприклад, якщо філософія освіти, це - галузь філософії, тоді постає питання, чому її майже ніколи не викладають на філософських факультетах. Фактично, філософію освіти (на відміну від таких стандартних «філософських галузей», як етика, епістемологія, соціальна філософія та ін.) «зазвичай викладають або у школах або на педагогічних факультетах» (Noddings, 1995: p. 1).¹ Відсутність філософії у списку курсів, що пропонуються переважною більшістю філософських факультетів може слугувати доказом того, що більшість академічних філософів не вважає філософію освіти справжньою галуззю філософії. До того ж, хоча філософи освіти мають вивчати освіту з «перспективи філософії» (Noddings, 1995: p. 2), багато з них не є професійними філософами. Оскільки вони не вивчали філософію, вони не мають ні формальної підготовки, ні «компетенції у таких областях, як епістемологія, метафізика, філософія моралі, логіка, філософія науки, та інших» (Phillips and Siegel, 2015). Тим не менш, багато з них позиціонує себе в якості філософів освіти. З одного боку, є два види «самоназваних» філософів. Перші — ті, кого можна назвати «філософами освіти» лише у самому загальному значенні терміну, згідно з яким будь-яка особа, яка «розмірковує про такі проблеми як сенс життя, природа суспільної справедливості, ставлення до божественності, ... цілі освіти, основні засади шкільної програми» і тому подібні, є, таким чином, філософом (Phillips and Siegel, 2015). Другий вид — це так звані «теоретики або дослідники освіти», чиї праці присвячені проблемам освіти та у яких вони «відверто порушують філософські проблеми або застосовують філософські методи аргументації», демонструють, що вони заслуговують бути віднесеними до філософів освіти (Phillips and Siegel, 2015). Деякі з них здобули міжнародне визнання як чудові дослідники в цій галузі.

З іншого боку, є «офіційно» визнані філософи освіти, тобто ті, хто вивчав філософію освіти у країнах і університетах, де таку фахову підго-

¹ Тим не менш, у шестидесятих філософія освіти у Великобританії «починає з'являтися і як дисципліна на вибір на кафедрах філософії, і як одна з основних дисциплін у системі теорії педагогіки на педагогічних кафедрах» (Peters, 1973: p. 1). Пізніше її викладали на деяких кафедрах педагогіки, однак також «систематично вилучали з програми початкової підготовки вчителя і значно врізали за обсягом у програмах вищого рівня залежно від фінансування» (Oancea and Bridges, 2009: pp. 553-568).

товку можна отримати у педагогічних інститутах та факультетах. Якщо спочатку їх навчання забезпечували «чисті» філософи, то сьогодні це переважно викладачі зі статусом «професора філософії освіти» або «професора педагогіки». Багато з них, однак, (і це зумовлено як приналежністю факультетів, так і початковою підготовкою викладачів) зорієнтовані не на філософську, а на педагогічну теорію та практику. Це впливає не лише на вибір тем, але й на манеру їх розгляду. Така зорієнтованість пояснює, чому філософи освіти, значно більшою мірою, ніж «чисті» філософи, «публікуються здебільшого не у філософських, а у різноманітних професійно-зорієнтованих» педагогічних виданнях (Phillips and Siegel, 2015). Ці проблеми тісно пов'язані з визначенням філософії освіти як галузі філософії.

Аналогічні труднощі виникають, коли у британській філософії освіти вживають подібне, але дещо вужче її визначення як «галузі прикладної філософії» (White, 1995: p. 216), «царини... у якій знаходять застосування основні галузі філософії» (Peters, 1966: pp. 18-19). Відповідно до такого розуміння, філософія освіти – не більш ніж додаток до етики, політичної філософії, епістемології та ін., до проблем педагогіки. Однак, і такі варіанти інтерпретації філософії освіти не спростовують деяких протиріч. Вони стали об'єктом критики, як зазначає Девід Купер, не лише тому, що «передбачають проблемне розмежування між прикладною філософією і сферою, до якої вона застосовується, але й, що більш проблематично», вони пропонують «односторонній зв'язок, оскільки потрібно спершу відсортувати чийсь філософські ідеї і тільки тоді їх можна застосовувати» (Haydon, 1998: p. xiv; Cooper, 1998: pp. 23-25). Спочатку, коли британська філософія освіти виокремилася як академічна дисципліна, вона подавалася як прикладне застосування аналітичної філософії, яка «торкається уточнення понять і суджень», і «розглядає питання щодо значення термінів і висловлювань». Це означає, що справжні філософські питання стосуються не, скажімо, конкретних фактів чи моральних суджень, а того, як ми розуміємо ці факти та моральні судження (Hirst, 1974: pp. 1-2). Не дивно, що згодом філософію освіти також визначають як дисципліну, яка понад усе зосереджена на «з'ясуванні значень освітніх понять» (Carr, 2005: p. 2). Пізніше аналітична філософія освіти жорстко критикувалася низкою філософів освіти, вірних різним «філософським традиціям, таким, як марксизм, феноменологія, неопрагматизм, герменевтика, неоарістотеліанство, критична теорія та постмодернізм» (Carr, 2005: pp. 4-5). Серед філософів, які здійснили найбільш помітний вплив на розвиток пост-аналітичної філософії освіти – Адорно, Габермас, Макінтайр, Рорті, Гадамер, Фуко, Дерріда, Ліотар та інші. У результаті, філософія освіти перетворюється на царину, у якій знаходять

своє застосування ці та деякі інші філософи. Отже, застосування різних філософських традицій заперечило аналітичну філософію освіти, але, водночас, підтвердило статус філософії освіти як прикладної філософії.

Подібним чином розуміють філософію освіти і в деяких країнах материкової Європи. Тим не менш, термін «філософія освіти» також вживається як синонім для двох понять: по-перше, як одна з освітніх дисциплін, і, по-друге, як одна з інтерпретацій традиційної академічної дисципліни з однаковим значенням та етимологічним походженням у різних мовах: *Pädagogik*, *pedagogika*, *pedagogija*, *pedagogia*, *pédagogie* та інші. Цими словами позначають окремий незалежний напрям філософії чи науки, який зазвичай викладається в університетах як академічна дисципліна. У випадку з англійською мовою ситуація інша. Незважаючи на те, що англійське слово «*pedagogy*» має те ж грецьке походження, як і згадувані вище слова, його значення дещо відрізняється: «теорія методів та принципів навчання» (Collins COBUILD English Language Dictionary, 1993: p. 1058), або «наука навчання, сукупність навчальних програм та методології» (Lawton and Gordon, 1996: p. 167). Попри таку важливу відмінність у значеннях слів, деякі автори навіть у поважних французьких та італійських спеціалізованих словниках освіти та філософії (*Dictionnaire encyclopédique de l'éducation et de la formation*, 1981: p. 726; *Lalande*, 1988: p. 749; *Abbagnano*, 1993: p. 654) перекладають ці слова англійським «*pedagogy*». Але такі варіанти перекладу спричиняють термінологічну плутанину. Аналогічна проблема — з використанням терміну «*pedagogics*».¹

На перший погляд, доречнішим видається використання інших термінів, які відносяться до теорій педагогіки, що більшою мірою відповідають німецькомовному поняттю «*Pädagogik*». На думку Вольфганга Брезінки, такі теорії освіти в США називають «*foundations of education*» (основи освіти), а у Великобританії — «*educational theory*» (теорія освіти) (Brezinka, 1992: pp. 3-4). Проблематичним, однак, є те, що, на противагу німецькому слову «*Pädagogik*», жоден з вище згаданих англійських термінів не відноситься до власне теорії освіти. Ці теорії «є не науковими теоріями, а, радше «теоріями практичної діяльності» чи... практичними теоріями. Їхнє призначення — практичні судження щодо визначення належних і не належних дій у педагогічній практиці» (Brezinka, 1992: p.

¹ Цей термін — що також означає «науку або мистецтво навчання» (*The Living Webster Encyclopedic Dictionary of the English Language*, 1975: p. 698) — було використано при перекладі німецького терміну «*Pädagogik*» у англomовному перекладі: W. Brezinka, *Metatheorie der Erziehung. Eine Einführung in die Grundlagen der Erziehungswissenschaft, der Philosophie der Erziehung und der Praktischen Pädagogik* (Brezinka, 1992).

4). З огляду на це, деякі автори та перекладачі використовують термін «educology», який слугує позначенням «теорії освіти» при перекладі англійською мовою німецького слова «Pädagogik».

Після цієї короткої термінологічної експлікації ми можемо повернутися до обговорення проблеми зв'язку між педагогікою (pedagogics, educology), з одного боку, та філософією освіти, з іншого. Як відомо, ця проблема інтерпретується по-різному. Для прикладу, Брезінка стверджує, що педагогіка як теорія освіти включає три різних види теорії освіти: наукову, філософську і практичну. На його думку, філософія освіти, відповідно, є складовою педагогіки (Brezinka, 1992: p.35). Така позиція відрізняється від інтерпретації педагогіки як «філософської науки» (Enciklopedijski rječnik pedagogije, 1963: p. 252). Однак, приналежність педагогіки до філософії або філософії освіти було, можливо, до певної міри виправданим, коли традиційна педагогіка тісно асоціювалася з так званою «прикладною філософією». Сьогодні, коли педагогіка визначається як самостійна наука, така ідентифікація видається неправильною, хоча іноді й важко провести чітку межу між наукою та філософією. Відокремлення педагогіки як науки від філософії призвело до того, що сьогодні майже повністю забуто різницю між *філософією освіти* та *філософською педагогікою*. Філософія освіти визначалася як одна з незалежних від філософії педагогічних дисциплін, яка, однак, включає в себе тісно пов'язані з філософією теми (людина як суб'єкт освіти, мета та цілі освіти, проблема цінностей в освіті, зв'язок між освітою та культурою, свобода та дисципліна, тощо). З іншого боку, філософська педагогіка визначалася (на протигау філософії освіти) як педагогіка на основі філософії (Pedagogijski leksikon, 1939: p. 94). У будь-якому випадку, важливим для обговорюваної проблеми є те, що і філософія освіти, і філософська педагогіка інтерпретувалися як педагогіка, а не як філософія.

Подібно до того, як філософія освіти у цьому контексті визначалася як одна з педагогічних дисциплін, сьогодні філософія освіти іноді визначається як одна з освітніх наук (Mialaret, 1976: pp. 82-84). В обох випадках, це не те, чим філософія освіти мала б бути — галуззю філософії.

Тим не менш, є й інша інтерпретація зв'язків між педагогікою, освітніми дисциплінами та філософією освіти. Відповідно до неї, ці дисципліни різнорівневі і мають різні об'єкти вивчення: освіта та її проблеми є об'єктом освітніх наук (психології, соціології, антропології, історії та ін.), освітні науки є об'єктом загальної педагогіки, а загальна педагогіка є об'єктом філософії освіти (Cambì, 2001: p. 7). Філософію освіти у такому контексті розуміють не як філософську теорію, а радше як теорію теорії освіти, що є чимось подібним до «мета-едукології» або «мета-педагогіки» Брезінки.

Це означає, що філософи освіти мають не лише добре орієнтуватися у філософії (інакше філософія освіти була б лише хибною назвою чогось, що не має жодного відношення до філософії), а й також у педагогіці та її проблемах. Водночас, не слід випускати з уваги, що філософія освіти, як підкреслює французький філософ Олів'є Ребуль, не стільки система відповідей, скільки система запитань — запитань, які піддають перегляду все, що ми знаємо (або думаємо, що знаємо) про освіту (Reboul, 1995: р. 3). Для прикладу, багаторазовим переглядам підлягають такі поняття, як «свобода», «авторитет», «покарання», «ідеологічна обробка» та «освіта»; цілі освіти та обґрунтування необхідності їх досягнення; цінність, значення та межі знання, виробленого педагогікою та освітніми дисциплінами; яким знанням та вмінням варто навчати у школах і чому; етичні та епістемологічні питання, такі, як «Чи можна навчити чеснотам?», і, якщо так, то «Яким чеснотам потрібно навчати і чому?», «Кому вирішувати?», так само, як і «Що може бути пізнаним?» та «Як ми знаємо, що ми знаємо?» та інші. Без постійного порушення такого роду питань ми швидко станемо в'язнями догматики та ідеології, в той час як філософія освіти буде редукуватися до історії філософських ідей про освіту.

З цієї точки зору, філософія освіти не є лише сукупністю ідей видатних філософів щодо освіти. Звичайно, необхідно, і дуже корисно знати, що Сократ, Платон, Арістотель, Руссо, Локк, Кант та інші писали або говорили з цієї теми, однак, цього недостатньо. Недостатньо з двох головних причин. По-перше, здебільшого тексти з проблем освіти, написані великими філософами, не є їхніми основними працями. Наприклад, Канта не можна розглядати як важливого філософа для філософії освіти тому, що його лекції по освіті були надруковані після його смерті. Більше того, ми навіть можемо стверджувати, що деякі з його інших праць, таких, як «Критика чистого розуму», «Основи метафізики моральності», «Конфлікт факультетів», «Відповідь на запитання: що таке Просвітництво?» — є більш важливими для філософії освіти, ніж його книга під заголовком «Про освіту». Те ж можна сказати і щодо двох з основних праць Локка — «Розвідка про людське розуміння» і «Листи про терпимість», які «були, за твердженням Гарві Зігеля, недооцінені впродовж століть більшістю теоретиків освіти, попри їх надзвичайну актуальність для філософії, теорії, політики та практики освіти» (Phillips and Siegel, 2015). По-друге, недостатньо знати, що сказали про освіту видатні філософи тому, що і сам Кант застерігав, що філософію неможливо вивчити — хіба що її історію, але філософія має навчити філософувати, тобто міркувати згідно з загальними принципами, зберігаючи, водно-

час, право перевіряти джерела цих принципів, випробовувати їх, або й навіть відмовлятися від них (Див.: Kant, 1998: р. 694).¹

Тому, якщо ми прагнемо, щоб філософія освіти стала повноцінною галуззю філософії, ми маємо не лише вивчати філософію видатних філософів, а й також — що певною мірою парадоксально — звільнитися від строгого слідування видатним філософам і, як вимагає Кант, мати сміливість використовувати наше власне розуміння, або, іншими словами: «*Sapere aude!*», наважитися бути мудрим (Див.: Kant, 2009: р. 1).

Філософія освіти у Словенії

Перед другою світовою війною словенська педагогіка (*pedagogika*) зазнала значного впливу німецької педагогіки (*Pädagogik*). Як результат, філософія освіти (*filozofija vzgoje*) інтерпретувалася за німецьким варіантом (*Philosophie der Erziehung*), у якому, як ми вже побачили, філософія освіти відокремлювалася від філософської педагогіки (*filozofska pedagogika*; *Philosophische Pädagogik*). Тоді як філософська педагогіка є особливим видом педагогіки, а саме, педагогіки, що впливає з конкретної філософії як її наслідок (у дев'ятнадцятому столітті, для прикладу, її філософським підґрунтям були переважно роботи Гегеля, Канта, Фіхте, Шлеєрмахера, Ніцше, Шопенгауера та інших), філософія освіти такої залежності не має, це не педагогіка на основі філософії. Це є та частина педагогіки як автономна наука, об'єктами зацікавленості якої є певні «ультимативні» питання та фундаментальні проблеми освіти, які тісно пов'язані з філософією і, як такі, не можуть бути розв'язані в межах самої педагогіки (*Pedagogijski leksikon*, 1939: р. 94; *Enciklopedijski rječnik pedagogije*, 1963: pp. 252–253).

Різноманіття освітніх теорій та філософій освіти, привнесене переважно німецькими мислителями, після другої світової війни було стрімко обмежене а, здебільшого, і замінено так званою соціалістичною педагогікою, яка була майже ідентичною марксистсько-ленінській радянській педагогіці до 1948 року (югославсько-радянський розкол). Згодом вітчизняні марксистки інтерпретували цю зміну як вираження радикального поділу на буржуазну та соціалістичну педагогіку, на реакційну і політично прогресивну педагогіку, а також прояв філософськи обґрунтованого поділу на ідеалізм та матеріалізм. Така інтерпретація була оціночним судженням, що дискредитувало всі західні теорії та філософії освіти. Гербарта, до прикладу, критикували за те, що він впровадив іде-

¹ Існує різниця між поняттями «вивчати філософію» (*Philosophie lernen*) і «вчитися філософуванню» (*philosophieren lernen*), I. Kant, *Nachricht von der Einrichtung seiner Vorlesungen in dem Winterhalbjahr von 1765 bis 1766*, in: Kant, 1968: V 2, р. 908).

алізм у теорію виховання, звернувшись до метафізичної психології на основі епістемологічної теорії Канта; Дьюї (затаврували як представника інтересів американських монополістів) звинуватили у використанні інструменталізму до теорії виховання, тощо. З іншого боку, соціалістичній педагогіці, заснованій на діалектичному матеріалізмі (згідно з партійною марксистсько-ленінською ідеологією), відводилася роль єдиної соціально прогресивної та наукової. Однак її науковий характер парадоксально проявлявся у пролетарській ідеологічній орієнтації. Це відповідало сталіністській ідеї про те, що пролетарська ідеологія є науковою вже в силу свого класового характеру, а, отже, справжній розвиток науки уявлявся неможливим без орієнтації на соціалістичну ідеологію.

Одним з негативних наслідків домінування офіційної марксистської педагогіки було те, що західна філософія, і навіть західний марксизм не мали впливу на вітчизняну педагогіку майже до середини восьмидесятих років. Тому не дивно, що офіційна марксистська педагогіка була бастионом найбільш догматичних інтерпретацій марксизму серед університетських академічних дисциплін. Другим негативним наслідком стала відсутність філософії освіти. Це було зумовлено двома головними причинами. По-перше, філософія освіти була серед найбільш впливових марксистських педагогів не більш ніж ідеалістичною філософською доктриною, яка протиставлялася матеріалістичному марксистському світогляду. Оскільки вони сприймали філософів освіти як ідеологічних представників та захисників великої буржуазії, філософію освіти також визначали як таку, що має реакційний соціальний характер (Enciklopedijski rječnik pedagogije, 1963: p. 253). По-друге, відповідно до точки зору цих педагогів, філософія освіти вважалася непотрібною, оскільки педагогіка як наука, повністю охоплює проблемне поле філософії освіти; тоді як філософські погляди та концепції, потрібні педагогіці для дослідження певних питань, було взято з марксистської філософії як основи педагогічної науки (Enciklopedijski rječnik pedagogije, 1963: pp. 252-253).

Незважаючи на це, з початку вісімдесятих у Науково-дослідному педагогічному інституті (який мав відносну незалежність від факультету педагогіки Люблянського університету) невелика група переважно молодих дослідників, включаючи мене, разом з кількома університетськими колегами започаткували свої дослідження на іншій філософській основі, включаючи Франкфуртську школу та французький структуралістський марксизм, що презентували новий, відмінний погляд на освіту і педагогіку. Поступово, заснована на діалектичному матеріалізмі офіційна марксистська педагогіка втратила свою монополію на дослідження у сфері освіти. Першою реакцією деяких університетських професорів педагогіки з потужною політичною підтримкою був осуд цих

дослідників (педагогів, філософів, соціологів, психологів) як анти-педагогів і, з іншого боку, ідеологічно вмотивована критика філософських, соціологічних, психологічних, психоаналітичних та семіотичних теорій, використаних у дослідженнях. Тим не менш, кілька років поспіль, деякі молоді професори почали запроваджувати значну частину цих критикованих теорій у програмах навчальних курсів з педагогіки. Незважаючи на це, філософія освіти по сьогоднішній день не стала частиною цих навчальних програм. Деякі філософські теми та теорії однак включено до теорії педагогіки.

Ситуація змінилася на тих педагогічних факультетах, де колишній загальний курс філософії, який розглядався як вступ до філософії, було перейменовано і перетворено на філософію освіти. До того на цих факультетах філософія освіти спершу сприймалася як філософія для викладачів, на гуманітарному факультеті вона вивчалася як одна з філософських дисциплін на кафедрі філософії. На жаль, кілька років тому цю кафедру було ліквідовано переважно з фінансових причин. Однак, ця кафедра — виключення. Навчальні програми філософських кафедр філософських факультетів не включають філософію освіти.

Останнім за появою, однак не за значенням, є Центр філософії освіти при Науково-дослідному педагогічному інституті. В основі теоретичних досліджень, які проводяться цим центром — класичні та сучасні філософсько-освітні ідеї. Дослідницька робота об'єднує різні філософські підходи до аналізу та інтерпретації епістемологічних, метафізичних, етичних та політичних вимірів освіти. Особлива увага приділяється критичному аналізу основних концептів (освіта, навчання, ідеологічна обробка, громадянство, толерантність, справедливість, рівність можливостей, права людини та дитини, знання, тощо). Деякі результати цього дослідження вже можна побачити як на вітчизняному, так і на міжнародному рівнях.

Література / References:

1. Abbagnano, N. (1993), *Dizionario di filosofia*, Torino: TEA.
2. Brezinka, W. (1992), *Philosophy of Educational Knowledge. An Introduction to the Foundations of Science of Education, Philosophy of Education and Practical Pedagogics*, Dordrecht: Springer Science and Business Media.
3. Cambi, F. (2001), *Manuale di filosofia dell'educazione*, Roma-Bari: Laterza.
4. Carr, W. (2005), Introduction, in: W. Carr (ed.), *The Routledge Falmer Reader in Philosophy of Education*, London: Routledge.
5. Collins COBUILD *English Language Dictionary* (1993), London: Harper Collins Publishers.
6. Cooper, D. E. (1998), Educational Philosophies and Cultures of Philosophy, in: Haydon, G. (ed.), *50 Years of Philosophy of Education*.

7. *Dictionnaire encyclopédique de l'éducation et de la formation* (1981), Paris: Nathan.
8. *Enciklopedijski rječnik pedagogije* (1963), Zagreb: МН.
9. Giraldi, G. (1972), *Storia della pedagogia*, Roma: Armando editore.
10. Haydon, G. (1998), Introduction, in: G. Haydon (ed.), *50 Years of Philosophy of Education*, London: Institute of Education.
11. Hirst, P. H. (1974), *Knowledge and Curriculum*, London: Routledge and Kegan Paul.
12. Kant, I. (1968), *Nachricht von der Einrichtung seiner Vorlesungen in dem Winterhalbjahr von 1765 bis 1766*, in: Kant, I., *Werkausgabe*, Vol. 2., Frankfurt am Main: Suhrkamp.
13. Kant, I. (1998), *Critique of Pure Reason*, Cambridge: Cambridge University Press.
14. Kant, I. (2009), *An Answer to the Question: 'What is Enlightenment?'*, London: Penguin Books.
15. Lalande, A. (1988), *Vocabulaire technique et critique de la philosophie*, Paris : Presses Universitaires de France.
16. Lawton, D. and Gordon, P. (1996), *Dictionary of Education*, London: Hodder and Stoughton.
17. Mialaret, G. (1976), *Les sciences de l'éducation*, Paris: PUF.
18. Noddings, N. (1995), *Philosophy of Education*, Oxford: Westview Press.
19. Oancea, A. and Bridges, D. (2009), Philosophy of education in the UK: the historical and contemporary, *Oxford Review of Education* 2009/5.
20. *Pedagogijski leksikon* (1939), Zagreb: Minerva.
21. Peters, R.S. (1966), *Ethics and Education*, London: Allen and Unwin.
22. Peters, R.S. (1973), Introduction, in: R.S. Peters (ed.), *Philosophy of education*, Oxford: Oxford University Press.
23. Phillips, D.C., and Siegel, H. (2015), "Philosophy of Education", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2015 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <http://plato.stanford.edu/archives/win2015/entries/education-philosophy/>.
24. Reboul, O. (1995), *La philosophie de l'éducation*, Paris : PUF.
25. *The Living Webster Encyclopedic Dictionary of the English Language* (1975), Chicago: English Language Institute of America.
26. White, J. (1995), "Education, problems of the philosophy of", in: *The Oxford Companion to Philosophy*, Oxford: Oxford University Press.

Зденко Коделья. Некоторые размышления по поводу философии образования

Философию образования обычно понимают как особую отрасль философии. Известным фактом является то, что во многих странах так не считают, и философия образования там, соответственно, преподается на факультетах или кафедрах педагогики. В таких случаях термин «философия образования» употребляется или употреблялся как синоним двух вещей: во-первых, одной из педагогических дисциплин, и, во-вторых, одной из интерпретаций традиционной академической дисциплины с одинаковым значением и этимологическим происхождением в разных языках - *Pädagogik*, *pedagogika*, *pedagogija*, *pedagogia*, *rédagogie* и др. Если следовать такой интерпретации, философия образования не является составляющей философии. А если так, тогда почему она называется философией? С другой стороны, если филосо-

фия образования - это не то же самое, что и история идей в сфере образования, если это не просто совокупность всего сказанного великими философами об образовании, тогда что это?

Ключевые слова: философия образования, философская педагогика, педагогика, теория образования.

Zdenko Kodelja. Some Thoughts on Philosophy of Education

Philosophy of education is usually understood as a special branch of philosophy. However, a noteworthy fact is that in many countries philosophy of education is not recognized as such and, consequently, is not taught in departments of philosophy, but rather in departments or faculties of education. In these cases the term “philosophy of education” is or was also used as a synonym for two things: firstly, for one of the educational sciences, and secondly, for one of the interpretations of that traditional academic discipline whose name has the same meaning and etymological origin in several languages: Pädagogik, pedagogika, pedagogija, pedagogia, pédagogie, and the like. Therefore, if we accept such interpretations, philosophy of education is not a constitutive part of philosophy. But, if it is not, then why is it called “philosophy”? And on the other hand, if philosophy of education is not the same as the history of philosophical ideas about education, if it is not just a kind of collection of what the great philosophers have said about education, then what is it?

Keywords: *philosophy of education, philosophical pedagogy, pedagogy, educational theory.*

Зденко Коделья - Доктор філософії і педагогіки. Науковий співробітник і завідувач Центром філософії освіти при Науково-дослідному педагогічному інституті, Любляна, Словенія.

E-mail: Zdenko.Kodelja@guest.arnes.si

Zdenko Kodelja - PhD in Philosophy and in Education, a researcher and Head of the Centre for Philosophy of Education at the Educational Research Institute, Ljubljana, Slovenia.

E-mail: Zdenko.Kodelja@guest.arnes.si